

Učitelji kot varuhi znanja

mag. Darja Barborič Vesel

Darja Barborič Vesel je magistrirana socialna pedagoginja, zaposlena na osnovni šoli kot učiteljica dodatne strokovne pomoči in svetovalna delavka. Zadnja leta sodeluje pri izvajanju študijskega programa Pedagoške fakultete. Občasno svetuje staršem ob vzgojnih zagatah ter predava skupinam staršev, vzgojiteljic in učiteljev. Posebej jo zanimajo teme avtentičnosti, asertivnosti in avtoritete, kompleksnosti človeka in preprostosti rešitev. Če se ji zdi kaj še posebej zanimivo, napiše članek, zadnje čase tudi zgodbe. Življenje si deli s soprogom, tremi hčerami in nemogočo psičko. Ljubi morje, filmske zgodbe, knjige vseh vrst in svojo kuhinjo.

Pred časom sem se zabavala z besedili Rogerja Scrutona. Kar nekaj njegovih misli se mi je zdelo močno navdihujočih, kot učiteljico pa me je posebej nagovorila ideja o učiteljih kot čuvarjih znanja. Misel je Scruton povzel od enega izmed svojih kolegov profesorjev. Ne morem pa si kaj, da se mi ne bi zdela nenavadno zanimiva in intrigirajoča.

Torej, znanje naj bi bilo samostojna entiteta, ki obstaja od nekdaj in bo obstajalo tudi, ko nas več ne bo. Vsaj vas, ki tole berete, in mene, ki sem te besede zapisala. Znanje je več kot človek, ki ga poseduje, in se kot entiteta sama po sebi prenaša od človeka do človeka. Učitelj kot čuvar znanja skrbi zanj, ga dograjuje, prevprašuje in predvsem skrbi za ustrezen prenos, se torej ukvarja s tem, komu in kako to znanje preda in prenese.

Takšna misel radikalno poseže v trenutno didaktiko, posebej na osnovni šoli. Trenutno učitelj skrbi za otroka/učenca in se ukvarja pretežno s tem,

katero znanje in na kakšen način prenesti učenecem. Kaj jih zanima, kaj potrebujejo, kaj bi lahko razumeli in kaj bi jim koristilo. In posledično tudi, kako to narediti, kako jih motivirati. Katere metode so primerne za določeno razvojno stopnjo, kakšna didaktika je primerna glede na posebnosti otrok/učencev. V fokusu učitelja je učenec, znanje pa je sredstvo, ki ga prilagajamo vsakokratni skupini ali posameznemu učencu. Pač odvisno, kako resno smo vzeli individualizacijo pouka.

Če pa je znanje tisto, kateremu smo zavezani in skrbimo zanj, se zadeva resno obrne. Ko je naš fokus osredotočen na znanje, za katerega skrbimo, začnemo iskati metode, ki so najbolj primerne za prenos le-tega, ter načine, kako bi ga še nadgradili. Osredotočamo se na znanje in iščemo učence, ki so ga vredni. Ki so ga voljni in zmožni dobiti, razumeti, mogoče še kaj dodati, nadgraditi. Ali pa koristno in etično uporabiti in/ali prenesti naprej.

Učenci tako niso sami po sebi vredni znanja, ne pripada jim samoumevno. Če znanje dobijo, so bili izbranci, ki so ga bili vredni. Tako se delo v razredu radikalno spremeni. Ne tekam več naokoli in prosjačim otrok/učencev, da naj me poslušajo in da naj vsaj malo zapišejo in sodelujejo. Ne razmišljam cele popoldneve, kako jih motivirati in pritegniti k delu.

Znanje, vedenje, ki ga želim prenesti, je tisto, ki za posluje moje možgane. Priznam, da me je ideja dovolj močno nagovorila, da sem jo nujno morala preizkusiti. To sem storila pri pouku Državlanske vzgoje in etike. Za eksperiment sem izbrala temo Slovenije, naše državnosti in ustanovitve države. Priznam, da sem imela kar resen konflikt sama s seboj, saj sem res želela, da učenci kaj odnesejo od ure. Tako v smislu informacije kot v smislu zavedanja pomena naše države. Sedmošolci so že rojeni v Sloveniji, za njih je država nekako samoumevna, hkrati pa so le redki med njimi močno ukoreninjeni v slovenstvo. Nekako se je bolj »kul« videti kot državljan globalnega sveta. Nekje po poti je ideja narodne zavednosti in ponosa postala povezana z nekakšno zatohlostjo in zaplankanostjo. Kot nasprotje radovednosti, razgledanosti, svetovljanstva. Kar izredno težko razumem, večina resnih svetovljanov in izobražencev, da ne rečem učenjakov, ne le slovenskih, močno korenini v svoji kulturi. Katerakoli je že, vključno s prej omenjenim Rogerjem Scrutonem, ki je Anglež. In človek sveta. Mogoče bolje Anglež sveta. Tako nekako razumem narodno zavednost in ponos. Ali pa naša draga Vodnik in Jurčič, ki bi ju res težko označili za zaplankana. Bila pa sta narodno zavedna, ljubila sta naš narod in jezik ter posvetila svoje delo vsem nam.

Moje poučevanje DKE ne gre tako daleč. Učim na mestni šoli, kjer je že sama ideja naroda prepozna na nekako kot »kmečka«. *Zdravljica* je za silo primerna le ob športnih uspehih, tradicionalni zajtrk pa zanič. Ali vsaj nezaželen. Narodno zavest mnogi otroci povezujejo z veseljami in ne z Gallusom in Ipavcem. Priznam, da sem za priprave na ure porabila veliko časa, saj nisem vajena izhajati iz predmeta. Mislim na slovenstvo, idejo lastne države, osamosvojitve kot vrhunec. Kako vse to predati učencem? Kako predati hrepenenje, strah, zaupanje, pogum in ponos? Dosežke tega malega naroda, ki tiči med brezštevilnimi griči in gozdovi. Misli so mi neprenehoma uhajale k učencem in njihovim posebnostim. V vseh teh letih sem avtomatizirala osredotočenost nanje in jim vedno znova prilagajala vsebino, ki sem jo podajala. Prestaviti fokus na vsebino, na vedenje, je prevetrilo tudi moje možganske celice.

Priznam, da so mi bile spremenjene ure všeč, zelo všeč. Več dinamike, iskanja rešitev, izzivanja učencev. Zanimivo se mi je zdelo, kako močno

so se učencev dotaknile besede: »A ste vredni, da veste? Si zaslužite vedeti?« Kot velika ljubiteljica junaških epopej sem učne ure malo kopirala po *Gospodarju prstanov*, *Harry Potterju* in *Martinu Krpanu*. Za kaj si se pripravljen boriti? Kaj imaš od tega? Kaj bi naredil ti?

Posebno presenečenje je bil izziv: »Kaj ti narediš za svojo deželo? Za državo, v kateri živiš? Ki te je sprejela?« Navijamo za športnike, pospravljamo smeti ... Ali pa gremo še malo naprej in globje in se res naučimo jezik, uporabimo svoje potenciale v ponos dežele, ne delamo zgage ... Nabrale so se dobre ideje in bile so njihove.

Zanimivo je tudi, kako zelo se mi kar naenkrat ljubi iskati nove informacije, dopolnjevati in bogatiti znanje. Brati knjige, si ogledovati umetnost, izzivati možgane z znanostjo. In v vse naštetu tudi povabiti učence. Če so tega vredni in si zaslužijo. Ko jim obljubim, da če bom z uro zadovoljna, dobijo še kakšno zgodbico zgodovinskih norosti za konec. To hočejo in sodelujejo. Moram pa res zgodbe poiskati. Včasih jih tudi že sami in nekatere so vrhunske. Zakaj je npr. popolnoma jasno, da so piramide zgradili vesoljci. In da je rimski imperij zacvetel zaradi globalnega segrevanja.

Ta obraten didaktičen princip sedaj uporabljam tudi pri urah DSP z učenci s posebnimi potrebami. Lahko rečem, da se naredi več. Servilnost in animiranje otroke redko poženeta v pogon. Izziv in reševanje problema pa jih. Človek se res počuti drugače po uri, v kateri ugotovi, kako deluje odštevanje s prehodom, in reši problem »plesočih« števil, kot pa po uri poslušanja razlage in sledenja navodilom. Kot pravi eden izmed učencev, da je sedaj bolj Kolumb, ki mogoče res ne pride, kamor je nameraval, a ja prišel nekam, in to na svoj način. Ni pa več nekakšen pohleven suženj, ki mora kar naprej ubogati učiteljice. Ja, tudi ponos šteje in igra tudi. Mnogi se še vedno radi igramo.

Tudi jaz. Kot čuvarka znanja se počutim ponosno, celo malo pomembno. Vem, da se zame, varuhinjo védenja, ne spodobi, da sem preveč uslužna. Znanje, ki ga imam, mi daje veljavo. Misel, da ga bogatim in odločam, komu in kako ga bom prenesla, pa mi daje vrednost. Ki je niti abotnosti EDC-ja ne morejo načeti. Priznam tudi, da se bolj pogosto v službi že skoraj zabavam in da z veseljem skrbim za svoje znanje. Včasih se mi zdi, da sem že kar malo čuvarka skrivnosti, ki jih delim ali pa tudi ne. Mogoče se res sliši, kot da sem navadno slovensko šolo zamenjala za kakšno čarovniško akademijo, kot je Bradavičarka. Malo pa res. Zakaj pa ne? Saj nekaj čarovnije pride prav prav vsak dan.